

Posudek vedoucí rigorózní práce

Autor: Mgr. Daniela Voříšková
Název: Představy dětí předškolního věku o škole
Datum: 25. ledna 2010

Cílem rigorózní práce Mgr. Daniely Voříškové je zjistit, jak předškolní děti těsně před vstupem do školy tuto událost registrují a co si v této souvislosti o škole představují, na co se do školy těší. Tato událost se stala předmětem studia nejen pedagogů a psychologů, ale v poslední době se jí věnují rovněž antropologové, sociologové a další odborníci, neboť stále poskytuje prostor pro poznání hlubších souvislostí s dalším vývojem jedince a s formováním jeho osobnosti. Východiskem se pro autorku stala práce diplomová, kterou autorka rozšířila v použité literatuře a prohloubila vstupní kapitoly a dále zejména prohloubila v interpretaci zjištěných dat. Rigorózní práce má rozsah 111 stran textu, 3 str. literatury (celkem 39 pramenů, z toho 4 cizojazyčné), 2 str. příloh. Obsah není striktně rozčleněn na teoretickou a empirickou část, v první třetině se však autorka věnuje problematice představ z obecně psychologického hlediska, především však procesu představování u pěti až sedmiletých dětí. Tyto dvě kapitoly tvoří úvod do sledované problematiky. Další dvě třetiny práce tvoří prezentace empirického výzkumu a interpretace získaných dat, která autorka sbírala ve dvou městských a dvou venkovských mateřských školách.

V části věnované obecně psychologickým otázkám problematiky představivosti nastiňuje vývoj názorů na imaginaci, zejména pak v období od vzniku kognitivní psychologie, teorie S. Kosslyna a Z. Pylyshyna a Paiviův model dvojího kódování. Zařazení této části není samoúčelné, protože autorka se snaží vždy poukázat na souvislosti k sledovanému tématu. Na tuto kapitolu již navazuje kapitola zaměřená na proces představování u pěti až sedmiletých dětí. Je třeba ocenit, že v části věnované utváření představ se objevuje i méně uváděná práce Vygotského o dětské představivosti a tvořivosti. Za teoretickým vstupem následuje vlastní empirická část. Cílem empirické části bylo zjistit, jakou mají o škole utvořenou představu děti před nástupem do mateřské školy. Na základě rozhovorů s dětmi o škole a na základě kresby dětí na téma „Na co se do školy nejvíce těšíš?“ získala data od 35 dětí, které zpracovávala kvantitativně a kvalitativně. Získala tak množství informací k vytyčenému tématu, které strukturovaně prezentuje a interpretuje.

Při kvantitativním zpracování sledovala závislosti mezi údaji o dětech souboru rozdělenými na skupiny (podle typu MŠ, věku dětí, vzdělání rodičů, počtu sourozenců aj.) a výskytem určitých námětů v kresbách dětí. Analýzou kreseb identifikovala celkem 7 námětů (budova školy a okolí, místnost a její vybavení, osoby, činnosti, pomůcky, čas děje, kombinace námětů). Při kvalitativním rozboru vycházela nejen z kreseb dětí, ale především z rozhovorů s dětmi o nástupu do školy. V průběhu rozhovoru sledovala a) znalosti o škole,

které dítě má, b) jaké jsou zdroje znalostí a c) jaké očekávání spojená se školou má samotné dítě.

Získala rozsáhlé množství poznatků, které logicky strukturuje a třídí. Za zjištění, která by zasluhovala další zkoumání považují: tendence dětí nemající staršího sourozence k „obecným“ a námětově nepropracovaným kresbám, pravděpodobný vliv starších sourozenců, zejména sestry, na informovanost dítěte o škole, vztah mezi výskytem osob v kresbách dětí a vzděláním rodičů, rozdíl dětí z venkova a města v zobrazování „doby děje na obrázku“ a řada dalších postřehů. Na str. 76 autorka uvádí „profily dětí“, v jejichž kresbách jsou náměty spadající vždy do jedné kategorie nejfrekventovanější. Tento postup v charakterizování dětí podle námětů kreseb „Na co se ve škole nejvíce těšíš“ bych považovala po důkladném rozpracování za cenný přínos jako doplněk k poznání dítěte před vstupem do školy. V jakém smyslu by ho bylo možno podle autorky případně využít?

Ke konci práce autorka konstatuje, že pokud by měla zobecnit a odpovědět na otázku na co se tedy nejvíce těší do školy, tak na základě analýzy materiálů od 35 dětí dospěla ke třem oblastem. *Škola* - (zobrazovaná jako budova), která reprezentuje (představuje) více či méně vědomou změnu, proměnu, která nastane v jejich životě, jakýsi předěl mezi životem v rodině a jinde (ve škole). *Učení* – oblast rozmanitých aktivit, výkonů a činností, které zde na dítě čekají a které bude muset plnit. *Sociální role žáka* – poskytující nové možnosti oproti roli předškoláka včetně možnosti nových sociálních kontaktů. Podle mého soudu autorka dospěla k relativně stálým konstantám v představách dětí spojovaných se vstupem do školy. Jaké faktory by mohly podle autorky eventuálně ovlivňovat obsah těchto „konstant“, případně je rozšířit o další? Práce má vyústění v hypotézách (str.105), které by bylo podle autorky vhodné výzkumně ověřit (pro dívky je škole spíše místem výkonů a důraz kladou na učení, u chlapců je spíše kladen důraz na mezilidské vztahy).

ZÁVĚR:

Předložená rigorózní práce dokládá schopnost autorky navrhnout, realizovat a vyhodnotit výzkumná data, je zpracována pečlivě a korektně. Přináší poznatky i náměty pro nové výzkumy vztahující se k hlubšímu poznání problematiky vstupu dítěte do školy. Vřele doporučuji práci k obhajobě v rámci rigorózního řízení.

V Praze 25.1.2010

doc. PhDr. Lenka Hříbková, CSc